

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Pars II. De matrimonio secundum se.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

delata, quam consuetudinem approbat D. Tho-
mas in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 1.

PARS ALTERA.

De matrimonio secundum se.

CAP. I.

Quid & quotuplex matrimonium sit.

Matrimonium à præcipuo fine, qui est prolis
generatio nomen accipit: dictum est enim.
quia mulier nubit, ut mater fiat. Definitur verò,
vir & fœminæ coniunctio in diuiduam vitæ so-
cietatem retinens. Sensus est, quod matrimo-
nium sit perpetua & indissolubilis coniunctio, seu
perpetua obligatio viri & mulieris orta ex consensu
verborum, aliisue signis expresso. Eiusdem
obligationis meminit Apost. 1. Cor. 7. *Vxori vir de-*
bitum reddat, similiter autem & vxor viro, cuius ratio-
nem subiungit: *Mulier sui corporis potestatem non ha-*
bet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem
habet, sed mulier. Vbi notandum hanc potesta-
tem in corpore coniugis esse quidem ius in rem,
sed non propriè dominium ne fateri cogamur, al-
terius mancipium seu seruum esse. Est
enim ius vtendi corpore coniugis ad opus gene-
rationis, ad eum modum, quo alicuius vtendi a-
lio orto ad certum finem, cõcedi solet. Dicitur ve-
ro in definitione indiuidua societas i.e. indissolu-

Gggg 2 bilis,

bilis, idque ob commodum prolis generanda meliusque educanda.

- 2 Triplex est matrimonium primò legitimum, quod legitimo consensu inter personas non impeditas constitutum est, quale etiam inter infideles esse solet: secundò Ratum includit in se legitimum & addit rationem sacramenti, per quam maiorem firmitatem & indissolubilitatem acquirit, unde infidelium matrimonium dissolui potest; Tertio Consummatum, carnali copula perfectum.
- 3 B. Virgo verum cum Iosepho matrimonium cõtraxit iuxta Matth. i. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Nam licet B. Virgo continentiae voto obstricta, tamen cum consensus & obligatio ad copulam sit de essentia matrimonij dicitur B. Virgo consensisse in copulam carnis, quoad potestatem, siue actum primum, non autem consensisse quoad actum secundum, seu actualem usum eius potestatis. Etenim licet quatenus erat ex parte contractus matrimonialis, quem iure cù Iosepho inierat, obligata fuerit ad reddendum debitum carnis si ille exigeret, ex altera tamen parte ex certa Dei reuelatione cognouit, Iosephum huiusce debitum nunquam exacturum esse, Quare castissima Virgo à voti sui violatione securam, volente ac præcipiente Domino in coniugium consensit, sed in actualem eius usum simpliciter ac directè non consensit.
- 4 Si coniuges post legitimam in religione professionem carnaliter copulantur, sacrilegium committunt, sed non fornicationem. Hinc si per dispensationem

dispensationem absoluuntur à votis continentiae si-
 ne vlla noua pactione matrimonio vti possunt:
 Nam obligatio matrimonii permansit radicaliter
 ne quoad actum primum, licet per accidens im-
 editum fuerit quoad actum secundum.

C A P. I I.

De Matrimonio, quatenus est sacramentum.

Matrimonium in lege noua inter fideles est sa-
 cramentum à Christo institutum, in lege
 noua; nam licet in veteri fuerit figura, & sacrum
 magnum efficax ex opere operato sanctificantem
 gratiam conferens sicut in noua lege. Nam *gratia*
veritas per Iesum Christum facta est, Iohannis 1.
 Porro dixi inter fideles, nam qui fidem in baptismo
 professi non sunt, nullis sacramenti capaces sunt,
 unde sequitur, si baptizatus cum Catechumena
 dispensatione Papæ matrimonium contrahat,
 contra parte sacramentum fore, cum enim Con-
 tactus matrimonij inter virum & uxorem vnicus
 est, & sacramentum vnicum significans vnam
 coniunctionem Christi cum Ecclesia, sequitur,
 utramque personam sacramenti capace[m] esse o-
 portere; quemadmodum ex vtraque persona ad
 contrahendum habilis esse debet. Nunc probatur
 assertio primò ex Apost. ad Ephes. *Sacramen-*
tum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.
 Quare paulo ante dixerat: *Viri diligite uxores vestras*
sicut & Christus dilexit Ecclesiam & se ipsum tradidit
pro ea vt illam sanctificaret. Cum igitur Deus insti-
 tuerit

Gggg 3

tuerit, vt per matrimonium propter mutuam cōiugum dilectionem significaretur spiritualis vnio, atque dilectio, quae est inter Christum, & Ecclesiā, conuenienter sequitur, eum etiam instituisse, vt matrimonium contrahentib. spiritualis gratia conferretur, sine qua recta & debita animorum coniunctio consistere nequit. Probatur secundò. Nam Christus Math. 5. & 19. matrimoniū ad primāuam originem reuocans vnus cum vna perpetuum & indissolubile corporum atq; animorum vinculum praecipit: esset autem hoc iugum in noua lege persistendi cum coniuge etiam sterili, morbida, valdè graue, nisi idem Christus Dominus gratiae promissionem annexisset ad onera matrimonij sustinenda mutuum amorem fouendum, concupiscentiae fomitem extinguendum liberis in cultum Dei educandis &c. Tertio probatur ex Apost: qui 1. Cor: 7 promittit in certo casu dissolutionem matrimonij fidelis cum infideli, sed fidelibus ita loquitur. *Is, qui matrimonio iuncti sunt, praecipio non ego, sed Dominus vxorem à viro non discedere (sine iusta causa) quod si discesserit (ex quacunq; causa) manere in nuptam aut viro suo reconciliari.* Huius verò discriminis non alia ratio affertur potest, nisi quod matrimonium fidelium, ratione sacramenti maiorem ex Christi institutione firmitatem obtinet. Denique probatur ex testimonio s. s. Patrum Ambrosij, Augustini, Cyrilli.

2. Ipsi coniuges sunt huius sacramenti ministri, & non sacerdotes, probatur. Ministri cuiusq; sacramenti dicitur is, qui verborum formam profert, quibus

mutuam cō-
 ritualis unio,
 & Eccle-
 m instituit
 ritualis gra-
 dita animo-
 robatu se-
 matrimoniu
 s cum vna
 atq; ani-
 em hoc iu-
 iuge etiam
 in Christus
 exiisset ad
 amore
 xtinguen-
 ec, Tertiò
 tit in cer-
 is cum in-
 i matrimo-
 is vxorem à
 cesserit (ex
 uo reconci-
 cio affertur
 a, ratione
 tione fit
 ex testi-
 ni, Cy-

quibus sacramentum perficitur, verba autem qui-
 bus matrimonij solemnitate perficitur coniu-
 ges proferunt siue per se, siue per nuncium, episto-
 lam, ergo. Confirmatur: Nam ante Concil: Trid:
 id matrimonium non requirebatur sacerdos, er-
 go Sacerdos non est minister.

NB. Ratio sacramenti adeo annexa est matri-
 monio, vt ab eo separari non possit, quare qui-
 que ex baptizatis matrimonium contrahere
 solunt, etiam virtualiter sacramentum accipere
 intendunt. Contrà verò si nollent absolute lo-
 quendo sacramentum recipere, consequens esset,
 neque matrimonium contrahere intenderent:
 quoque contractus irritus esset. Dico si absolute
 nollent propter hæreticos, qui nolunt sacramen-
 tum suscipere, ex hypothesi verò inspeculatiue,
 etiam falsò existimant non esse sacramentum, inte-
 ram tamen volentes matrimonium contrahere si-
 cuti fideles solent, & in Ecclesia Christi consue-
 tum est.

Materia sacramenti matrimonij sunt corpora
 coniugum inuicem tradenda, forma verò sunt
 verba contrahentium coniugum: probatur cuius-
 que contractus materia dicitur ea res quæ in com-
 munitationem venit, siue de qua contractus insti-
 tuitur: atq; matrimonij contractus est de corpori-
 bus viri ac feminae inter se tradendis: Ergò hæc
 materia contractus matrimonij.

Matrimonium non tantum est sacramentum
 sed etiam cum factum manet quemad-
 modum s. Eucharistia. Nam sicut peracta verbo
 consecratione circa materiam panis, ipsæ spe-
 cies manent externum sympolum sacrum internæ

spiritualis refectionis ; ideoque pars sacramenti materialis: sic etiam peracta verborum conuentione circa corpora coniugum ipsi coniuges inter se in perpetuum copulati manent externum spirituale symbolum perpetuae coniunctionis Christi cum Ecclesia.

NB. Corpora coniugum sunt pars sacramenti, non quatenus est in fieri, sed quatenus est in facto esse. Nec dicimus, corpora coniugum esse partem contractus matrimonij.

Præterea coniuges sunt ministri sacramenti, quatenus verbis expressis inter se dant corporum potestatem, suscipientes verò quatenus corporum potestatem inter se accipiunt, materia denique sunt eorundem coniugum corpora inter se tradenda; cum enim sacramentum matrimonij in contractu naturali fundatum sit, mirum non est, multa peculiaria habere, quæ in aliis sacramentis simili modo non reperiuntur.

§ Mutus & sardus à natiuitate si rationis compos sit à matrimonij sacramento prohiberi non potest, signis declarare valet. Quod si simul etiam cæcus sit, matrimonium contrahere non potest, nisi antequam cæcus factus esset, nouerit, quid esset matrimonium.

Fatui seu perpetuò amentes admittendi non sunt, nisi lucida interualla rationis habeant. Quæuis etiam tunc à matrimonio contrahendo arcendi erunt, si periculum sit, ne furoris tempore prolem conceptam vel matrem enecent.

C A P. III.

De matrimonio infidelium, quorum unus vel uterque ad fidem conuertitur.

Icet in primitiua Ecclesia ob fidem propagandam consultius visum sit Apostolo 1. Cor. 7. vt coniunx ad fidem conuersus cohabitaret cum coniuge infideli, si is sine creatoris contumelia & inductione ad peccatum cohabitare vellet: Postea tamen crescente fide, & numero fidelium visum fuit Ecclesiae, ad cauenda peruersionis pericula aliaque in commoda, vniuersim prohibere cohabitationem coniugis fidelis cum infideli, si is ad fidem pariter se conuertere recuset. Quare testantur DD. cū Romæ Iudæus ad fidē Christianā conuersionem respuat, etsi absq; fidei iniuria cohabitare vellet, separationem institui quoad thorum & habitationem.

Non ideo statim matrimonij vinculum soluitur, quod vnus ad fidem Christi conuertitur, & alter conuertitur, aut sine creatoris contumelia cohabitare recuset; probatur ex c. gaudemus de diuortijs, vbi definitur, si marito ad fidem conuerso postea etiam vxor conuertatur cogendum esse virum, qui ad alias nuptias non transierat, recipere vxorem suam: non posset autem cogi, si matrimonij vinculum ante solutum fuisset.

NB. Si vxor infidelis marito ad fidem conuerso, alias nuptias celebrauit, ille autem postea ad infidelitatem reuertatur, restituenda est ipsi vxor sua,

Gggg 5

sua,

ſua, ſi aliam poſt baptiſmum non duxit. Quia alterum matrimonium, nondum ſoluto priore ab uxore inualide contractum eſt, propterea quod facultas ſoluendi matrimonium per tranſitum ad alias nuptias à Chriſto Domino conceſſa ſit in gratiam coniugis fidelis, non infidelis. Quamvis in hoc caſu diſpenſatio fieri poteſt, cum matrimonium in infidelitate contractum perfectam ſacramenti rationem non participet.

Præterea ſi vxor infidelis à marito ad fidem conuerſo, ſeparata cū alio fornicetur, poſtea ipſa quoque conuertatur tametiſi hoc caſu, vir eam repellere non prohibeatur propter violatam coniugij fidem tamen neuter ad alias nuptias tranſire pōt.

3 Si infidelis coniunx ſponte recedat, vel ſine iniuria Creatoris cohabitare non vult, alter ad fidem conuerſus alias nuptias contrahere iure ſuo poteſt, quibus prius matrimonium penitus diſſoluitur. Ita habetur in capite quinto de diuortiis.

4 Si infidelis cum fidele coniuge cohabitare cupiat ſine fidei contumelia, quamvis Eccleſia propter periculum non permittat (ideoque probabile ſit, coniugē conuerſum ad alias nuptias nihilominus tranſire poſſe, eo quod ratio cur Apoſtolus in fidei fauorem permittat coniugi conuerſæ aliud matrimonium contrahere, ne ſcilicet coniunx fidelis ſeruituti ſubiectus ſit, ſi à coniugio nō ſine incontinentiæ periculo abijcere debeat, etiam locum habet, quotieſcunque infidelis poſt conuenientem admonitionem ad fidem ſe conuenterere recuſat, tamen hoc caſu prius ſedes apoſtolica conſulenda erit, quam fidele permittatur tranſitus ad aliud matrimonium.

Sial.

Si alter coniugum in Apostasiam labatur, neq; nocenti, neque innocenti vnquam licitum est, aliud matrimonium contrahere. Quia matrimonium inter fideles est ratum ac indissolubile propter rationem sacramenti.

Si ambo coniuges infideles, Christi fidem & baptismum suscipiant, eorum matrimonium fit ratum & indissolubile, Ratio, quia hoc ipso, quod baptismum consentiunt inter se cohabitare, eumque consensum signo quocunque declarant contractum antecedentem matrimonij confirmant, & ratificant, ipsiq; modo incipiunt esse sacrum symbolum coniunctionis Christi cum Ecclesia. Neque tamen assentior Thomæ Sanchez dicenti. (Eo ipso quo baptizantur, consentire eos in matrimonium, & sit insolubile, signetque Ecclesie cum Christo vnionem) hoc enim vniuersim verum non est, quia potest coniux baptizari cum proposito discedendi à coniuge suo fideli per dispensationem summi pontificis. NB. Si infideles matrimonium contraxerunt cum impedimento V. C. consanguinitatis, affinitatis iure tantum ecclesiastico dirimente, verum ac ratum censerit debet post eorum conuersionem quia infidelitate contrahentes canonicis constitutionibus non obstringebantur secus verò est, si impedimentum matrimonij ex iure naturali fuit. V. C. si pater filiam vel frater sororem duxerat.

C A P. IV.

De matrimonio clandestino.

Clandestinum matrimonium dicitur, quod sine parrocho, testibus & publicationibus celebratur,

bratur, olim seuerè prohibitum & illicitum propter multa damna & peccata, quæ plerunque ex eo Veneris potiusquàm Dei causa contrahi solito oriebantur, validum tamen erat. Et infideles etiam iam ita contrahentes cum Ecclesiasticis legibus non adstringantur, de peccato damnari non possunt per se loquendo.

- 2 Iure autem nouo Trid. sess. 24. c. 1. de reformatione matrimonij irrita sunt matrimonia clandestina. Nam Ecclesia potest formam contractui matrimonij præbere, qua non seruata irritum sit. Sicut quæuis Respublica ob iustam causam certum personarum genus V. C. pupillos, prodigos, ad contrahendum inhabiles reddere, & contractus aliquos, vel vltimas voluntates certa solemnitate destitutas ipso iure infirmare potest: Vnde sequitur, quod Respublica Ecclesiastica etiam infirmare possit clandestinum matrimonium propter annexam rationem sacramenti ob publicam animarum vtilitatem. Neq; tamen inde cõcluditur, quod Ecclesia materiã & formã sacramenti matrimonij mutauerit per se & directè, sed solum indirectè & per accidens mutat, & vel potius impedit sacramentum si immuret vel destruat ipsam materiam in qua sacramentum fundatur. Quemadmodum si quis vinum physicè corrumpat V. C. multam aquã infundendo, vt iam non sit materia sacramenti Eucharistæ: ita etiam Ecclesia mutauit & infirmauit contractum naturalem matrimonij clandestini, & consequenter, ratione sacramenti abstulit, quippe quod ex Christi institutione illegitima viri ac fæminæ coniunctione seu contractu fundatur.

Parochus, aliusve ordinarius Episcopus Capitulum matrimonio assistens, debet esse proprius, vel utriusque vel saltem alterius sponforum, etiam vagabundorum in loco ibi morantur, sed non sine licentia ordinarij: validum tamen erit. Imò parochus extra parochiam validè assistit matrimonio suorum. Nam lex correctoria strictæ interpretationis esse debet. Trident. autem constitutio correctoria est iuris antiqui. Ergo non extendenda, sed potius strictè interpretanda est salua proprietate verborum, quæ hic servatur quandoquidem Concilium tantum requirit proprij parochi præsentiam, quæ in casu etiam extra parochiam bene consistit, cum non agatur de exercenda iurisdictione contentiosa; peccat tamen parochus, si in aliena parochia sponis suis solemniter ac publicè assistat.

Parochus matrimonio assistere potest, licet parochus sacerdos non sit, sed alteri, quam sacerdoti assistendi facultatem committere nequit, patet ex verbis Concilij.

Parochus matrimonio assistere potest, licet excommunicatus non tolleratus sit, modo titulum ac possessionem parochiæ obtineat. Ratio quia assistere matrimonio, non est actus iurisdictionis vel administrationis cum etiam ab invito seu coacto validè præstari possit, sed est actio testimonij ex iuris dispositione ad matrimonij substantiam requisitus. Deinde etsi excommunicatus, tamen ut ponimus, verè manet parochus quod Concilium requirit. Volunt tamen aliqui quod non possit excommunicatus non tolleratus sacerdos ~~aliud~~ _{sub-}

dare alteri licentiam, qua is alioquin non qualificatus idoneus reddatur ad actus legitimum valorem, videtur esse exercitium iurisdictionis.

Contra verò parochus non excommunicatus potest excommunicato dare licentiam saltem validè, imò etiam licitè in necessitate.

6 Præsentia testium debet esse moralis, vt intelligat, quid agitur & testari possint, non infantes, amentes, dormientes, sed necesse non est ad matrimonij contractum, vt habeant qualitates, quæ in aliis causis ciuilibus aut criminalibus requiruntur, & nihil interest, si sint impuberes, fœminæ, infames, excommunicati, infideles parente, liberi, serui. Nam Trid: Constitutio veteris iuris correctoria extendi non debet, præsertim cum procedat contra valorem matrimonij, cuius causa fauorabilis est: sicuti eadem ratione in fidei fauorem eiusmodi testes admitti solent. Imò si de matrimonij valore postea lis in iudicio oritur ordinariè sufficere tales testes ad fidem rei gestæ faciendam notauit Sanchez.

7 Decretum Concil: Trid: requirentis parochi ac testium præsentiam non obligat in locis, vbi ea constitutio nunquam promulgata aut recepta est post triginta dies à die publicationis. Quare Catholici validè matrimonium contrahunt V.C. in Saxoniæ coram prædicante, sed etsi in aliqua vniuersitate decretum promulgatum fuerit, modo tamen expulsis Catholicis sacerdotibus, non adsint proprii pastores, validè sicut prius coram prædicante vel sine prædicante matrimonia contrahi poterunt. Cum enim his locis tali rerum statu decre-

tum
stim
trah
D
Luch
Aug
pisc
men
cum
dat a
celeb
rum
ficio
Sa
matr
habe
denu
ne irr
chus
An
publi
conci
duor
consu
morta
denu
pertir
De
fieri d
nr,
dum.
De

tum Concil: Trid: seruari non possit, non est existimandum libertatem matrimonii validè contrahendi impeditam esse.

Denique licet in ciuitatibus Germaniæ, quibus Lutherani cum Catholicis permixti viuunt V. C. Augustani ciues reuera in spiritualibus subsint Episcopo suo, imò etiam parochio Augustano, tamen existimandum haud est, summorum pontificum voluntatem esse, vt Trid: decretum se extendat ad matrimonia illorum sine legitimo pastore celebrata, ne multa incommoda oriantur, si eorum filii legitimè nati non sint neque capaces officiorum factorum ordinum.

Sacerdos Catholicus non prohibetur assistere matrimoniis, hæreticorum, quos in sua parochia habet nam post Concil. Constant. hæretici non denuntiati, non sunt vitandi, ne quidem in sanis, *sacris.* ne irreuerentia irrogetur sacramento: cum parochus non sit minister sed testis.

Ante matrimonium tertium denunciations publicæ tribus festis etiam non festis, dummodo concio coram populo frequenti habeatur saltem duorum dierum interuallo intercedente (excipe consuetudinem loci) fieri debent, id quod sub mortali cum materia præcepti grauis, sit quæ tamè denunciations ad substantiam matrimonii non pertinent, quasi iis intermissis irritus existat.

Denunciations in vtriusque sponsi parochia fieri debent, quamuis id non vbique obseruatur, vnde ad consuetudinem loci attendendum.

Denunciations ob iustam causam (V. C. si magna-

magnates contrahant, si ob senium, status disparitatem, denunciations cum pudore sponforum, vel familiae iunctae essent, aut si timetur, matrimonium ~~ante~~ consanguineis malitiose impediendum) remitti debent, vel vna sola denunciatio pro trina fieri, imminente V. C. tempore aduentus, quadragesimae. Imò si Episcopus accedi non possit etiam parochus poterit denunciations remittere, quia licet parochus non comperat ius dispensandi in denunciationibus, nisi ex delegatione Episcopi, pertinet tamen ad illum in casu necessitatis declarare, legem de praemittendis denunciationibus per Episcopum cessare. Vnius exemplum manifestum est, si quis morti vicinus cum concubina contrahere velit, vt securiore animo decedat, proles legitimetur.

Nulla culpa est per se loquendo matrimonium ante benedictionem consummare.

13 Primae nuptiae secundum antiquissimam Ecclesiae consuetudinem benedici debent. Secundae non item, quia benedictio alicui rei semel collata, iterari non debet. Consuetudo tamen iam obtinuit, vt nuptiae Virginis cum viduo benedicantur. Etiam primi viri non vidui cum vidua, sed intus seruanda est consuetudo regionis.

14 Claudestina sponsalia omni iure valida & obligatoria sunt, & parochi praesentia nequaquam requiritur, quod si Parochus adhibeatur monendi sunt homines rudes ob talem desponsationem, de futuro non esse matrimonium inter eos contractum, vt sciant fornicationem, mortalem fore, si carnaliter coniungantur ante nuptias, ideoque
non

non permittendum, vt post talem desponsationem ad eandem domum commigrent.

Si sponsi in solemnibus sponsalium contractu **15** utantur verbis de presentibus, non debet idcirco matrimonium ratum censeretur. Ratio, quia praesumi non debet sponsus voluisse, nondum praemissis denunciationibus matrimonia cum mortali scelerare contrahere. Quare licet vsi sint verbis de presentibus: videatur tamen voluisse contrahere sponsalia sicut alij solent: Licet aliis verbis externis vsi fuerint. Nam verba intelligi debent secundum naturam contractus, qui instituitur. *Et intelligentia verborum ex causis est sumenda dicendi: quia non sermoni, sed sermo rei subiectus est id est inseruiens c. intelligentia de verborum significatione, secundò tamen si ponamus sponso- rum expressam intentionem fuisse matrimonium contrahendi, non tamen id efficere potuerunt, si hanc suam voluntatem parochi & reliquis testibus non significauerunt. Suppono enim eos existimasse non matrimonium, sed sponsalium tantum contractum esse inter se, ideoque quod tunc inter sponso- rum ageretur ignorasse. Sin vero statuamus eos probè sciuisse, quid agere intenderent sponsi, tunc dubitare non potest, esse matrimonium validum, quamuis illi- cite contractum, ideoque & pœnis quibusdam canonicis subiectum.*

Ob intermissas matrimonij denunciations **16** canonicae pœnae incurruntur, primò cum alioquin proles nata ex matrimonio cum occulto impedimento, bona fide alterius saltem coniugis in ecclesia celebrato ex iuris dispositione, ac-

H h h h

priui-

priuilegio legitimo censeatur, si tamen publica
 matrimonij denunciationes non sine crimine in-
 termissæ fuerunt tali priuilegio proles priuatur.
 Secundo si quis alioquin intra gradum prohibi-
 tum ignoranter contraxit præmissis denunciatio-
 nibus facili detecto postea impedimento, dispen-
 sationem à papa obtinere potest. Sin verò dictas
 solemnitates in contrahendo matrimonio negle-
 xerit, spe consequendæ dispensationis in pœnam
 criminis carere debet, quia dignus non est, vt Ec-
 clesiæ benignitatem facile experiatur cuius salu-
 bria præcepta temerè contempfit.

C A P. V.

De matrimonio coactò.

Matrimonium graui metu ad id iniustè incul-
 celebratum, iure Ecclesiastico irritum
 est: Ratio peti debet ex discrimine inter ma-
 trimonium & alios contractus, quod hi si causa
 metus iniusti celebrati sint, postea per exceptio-
 nem vel iudicis sententiam rescindi possint: At ve-
 rò matrimonium, si semel per mutuum consen-
 sum validè contractum sit, præsertim si etiam cõ-
 summatum rescindi nunquam potest ob sui indif-
 solubilitatem: Ergò necesse erat, vt ab initio
 ipsa iuris constitutione vis iniusta matrimonio
 impedimentum valoris afferret. Dixi autem graui
 metu, nam leuis metus non solet æstimari à iuri-
 bus, quia alioquin plurimè dispensationes & con-
 tractus in controuersiam vocarentur, cum leuis
 metus

metus facile interuenire, vel quasi interueniret, allegari probarique possit. Idque sentietur de professione Religionis.

NB. Si quis ad conciliandum animum iudicis (incarceratus) ex metu graui contrahat matrimonium, NB. quia metus iniuste incussus non est.

Nihil refert hoc loco, vtrum metus iniustus ab ipso contrahente an ab alio incussus sit, quia iura non in odium metum incutientis sed in fauorem libertatis matrimonij, metus impedimentum statuerunt.

NB. Matrimonium metu iuste incusso à iudice stupratori V. C. minimè infirmatur.

NB. Si teneamus, quod docui lib. 3. tract. 4. c. 3. sponsalia metu graui celebrata ipso iure irrita esse, dicendum est, eum qui metu graui alterum obligat ad matrimonium ante iudicis sententiam non obligari ad illud ratificandum; modo promisso ea occasione illud, alio modo satisfieri possit: Ratio, quia contractus onerosus, & reciprocus non potest claudicare, seu ex vna tantum parte obligare si ex altera parte obligatio nulla consistat secus est in contractibus, qui ipso iure irriti non sunt, quamuis rescindendi, hi enim possunt claudicare, videlicet ex vna tantum parte obligationem habere efficacem, ex parte altera vero inefficacem, quia per exceptionem eliditur.

Metus reuerentiæ non censetur esse iustus, & sufficiens ad infirmandum matrimonium, nisi adiuncta sint V. C. scilicet & minæ patris.

4 In dubio, vtrum metus grauis in matrimonij contractu interuenerit pro parte negatiua, adeoque pro valore matrimonij iudicari debet, eadēque ratio est de religionis professione: Ratio, quia licet maximopere curandum sit, vt matrimonium in perpetua coniunctione consistens libera voluntate contrahatur, ideoque sponsalia si quocumque etiam leuiore metu per vim extrinsecus iniuste incusso celebrata sint, facile dissolui possint, seu propria metum patientis opposita exceptione, seu iudicis implorata auctoritate postquam tamen semel matrimonium contractum est, potius est, vt validum, quam vt inuaidum iudicetur, cum matrimonii causa fauorabilis sit, idque partim propter reuerentiam sacramenti, partim quia Reip. & prolis educandæ interest, vt matrimonia non soluantur nisi eorum infirmitas, seu impedimentum dirimens appareat.

Cæterum si matrimonium graue metu cogente contrahatur inter infideles, qui neque caesareis legibus subiecti sint, validum censerī debet; quippe cum consensus metum patientis, licet in voluntarium mixtum habeat, absolutè tamen voluntarius & liber sit, sicut dixi lib. 1. Tract. 1. ca. 6. n. 7.

C A P. VI.

De matrimonio simulato.

1 **S**I vnus contrahentium animum simulatum habeat omni iure irritum est matrimonium, quia sine vero consensu non subsistit contractus
matri-

matrimonij, simulatus autem consensus non est
 verus consensus. Ergo. Verum deceptor (sacrile-
 gus) grauius contra reuerentiam sacramenti pec-
 catis & iniuriam inferens damnum iniuste illa-
 tum compensare debet, deponendo animum si-
 mulatum & verè consentiendo.

Quibusdam casibus verò deceptor non obli-
 gatur ad verum matrimonium contrahendum,
 sed aliam puellæ compensationem facere potest.
 Primo, si decepta pro virgine se falsò iactauit: nã
 deceptio deceptio tollitur. Secundo si ex tali
 matrimonio infelices exitus timeantur. Tertiò si
 deceptor aliud postea matrimonium vero con-
 sensu contraxit.

Coniugi affirmanti, quamuis iurato se fictè cõ-
 traxisse, fides habenda non est. donec clarè id de-
 monstrat, quia præsumi debet idem fuisse in cor-
 de, quod fuit in ore iuxta L. labio ff. de supellecti-
 bus legata, ibi non arbitror, quenquam dicere, quod non
 fecit. Alia verò ratio est in foro pœnitentiæ. Est enim
 iudicium hoc. In foro iudiciali creditur homini contra
 se, sed non pro se simpliciter asserenti. In foro autem pœ-
 nitentiæ creditur homini pro se & contra se.

CAP. VII.

De matrimonio Conditionali.

Matrimonium contractum sub conditione i-
 nterrelata in præsens, vel præteritum V. C. con-
 tractus, si filia Titij es, si virgo es, si pater
 mortuus est, statim valet, si conditio vera est, &
 non

Hhhh 3

non vera, si conditio falsa : Ratio, quia contractus quilibet ex conuenientium voluntate legem & conditionem accipit: Si igitur ea sit contrahentium voluntas, vt si hoc existat, stipulatio rata sit, si hoc non existat, stipulatio irrita existat, ita statim erit, sicut inter se contraxerunt. Quare dicitur; *Quod nulla sit venditio, quae in praeteritum refertur vel in praesens*, idque propterea, quia non suspendit actum, sed facit, vt statim valeat, vel non valeat. Neque verò interest, etsi contrahentes ignorent positam conditionem esse, si V. C. ita conueniatur, si pater tuus adhuc viuit, tū vxor mea sis; Quis non videt, contractum secundum contrahentium voluntatem ratum esse oportere, si conditio in se vera est, etsi contrahentes veritatem adhuc ignorent.

2 Probabile est, quod matrimonium contractū sub conditione honesta relata in futurum ea eueniente, perficiatur absque nouo contrahentium consensu V. C. Accipio te in meam, si pater tuus consenserit si 100. in dotem dederit; Idem sentendum de matrimonio spirituali, non item de electione, aut assumptione ad Episcopatum: Nam electionis vota conditio nata irrita habentur c. 2. de elect. in 6. Nunc probatur assertionis prior pars, quia conditio propriè data, & in futurum collata, suspendit actum, cui opponitur, quod tamen intelligi debet, si conditio apponatur in ipso contractu; sin verò contractus semel absoluto consensu perfectus sit conditio deinde illi apponi non potest iuxta L. 4. cod. de donat. Perfecta donatio conditiones postea non recipit. Quamuis

is verò alia stipulationes & contractus absolute
 rati postea noua stipulatione vel contractu per
 mutuum consensum sub conditione infirmari
 possint, V.C. nisi hoc fiat, aut nisi hoc feceris, vt
 donatio, venditio rescindi queat. Secus tamen est
 in matrimonio, quod semel validum nulla volun-
 tate contraria dissoluitur. Posterior pars asser-
 tionis probatur, quia contractus celebratus sub
 conditione honesta pendente in futurum ea im-
 petra purificatur & perficitur, sicuti habetur in l.
 i. ff. qui potiores in primo. *Cum semel condi-*
tionis interposita est, sine conditione facta esset.

NB Cum Christus Dominus matrimonij
 contractum ad sacramenti dignitatem eleuauit,
 non mutauit eius naturam: quare sicut in alijs
 contractibus ipsisque sponsalibus; sic etiam in
 matrimonio, si conditionalis consensus vsque ad
 conditionis euentum continetur seu non reuo-
 catur, ipsa eueniente purus & absolutus efficitur
 moralis rerum aestimatione. Profectò si infide-
 li inter se matrimonium contrahant sub condi-
 tione honesta pendente in futurum, vix negari
 potest, quin ea eueniente purificetur. Ergò
 non dicendum de matrimonio fidelium, cum
 nullum in hac re probabile discrimen afferri
 possit inter matrimonium & alios contractus,
 quæ inter matrimonium fidelium & infide-
 lium.

Necessè est ad matrimonij valorem, vt paro-
 chus ac testes sciant appositæ conditionis euen-
 tum. Ratio, quia parochus alijque testes à Concil.

Hhhh 4 Trid.

Trid. requiruntur, vt intelligant matrimonium verè & substantialiter contractum esse, de eoque in externo foro ad multa vitanda incommoda testificari possint; nisi autem intersint euentui siue impletioni conditiones, nesciunt, vtrum matrimonium verè & substantialiter contractum sit, neque de eo in foro externo testificari possunt, sed tantum de contractu inchoato & adhuc in futurum pendente, & dissolubili. Ergo. Sufficit autem, si ipsi contrahentes coram Parocho & testibus postea affirmant conditionem, quam contractui apposuerant esse impletam: Nam hoc ipso censentur purificare contractum.

4 Per se loquendo non peccant consanguinei, vel obitum impedire impedimento iuris humani, si matrimonium verbis de futuro spondeant sub conditione dispensationis papalis. Nam talis promissio versatur circa rem licitam, videlicet matrimonium contrahendum; Per accidens tamen illicita potest fieri talis desponsatio seu ratione scandali si nesciatur, qua conditione inter se promiserint, vel ratione damni V. C. alicuius infamiae, quam sponsi passuri sint, si à Papa ipsis dispensatio non concedatur.

5 Si impediti spondeant verbis de presenti sub conditione relata in futuram dispensationem papae eam impetratam non videtur matrimonium consistere absque nouo consensu coram parocho & testibus expresso, quia nunquam praesumendum est, voluntatem dispensantis pontificis esse vt matrimonium praeterito tempore contractum valeat, sed vt post collatam dispensationem praemissis de-

denunciacionibus in faciem Ecclesie contra-
here liceat, sicut aperte ex Bullis Pontificijs colli-
gitur.

Si quis matrimonium cum duabus contraxit,
sub conditione in futurum, potior habenda est
ratio prioris desponsationis, ut quodcumque
eius conditio euenierit, illi standum sit. *Quia quod
semel placuit amplius displicere non potest.* Reg. 27. in 6.

Si quis matrimonium cum duabus contraxit
sub conditione in futurum, illud validum est, cu-
ius conditio prius impletur. Est enim discrimen
inter sponsalia & matrimonium, quod illa non i-
ta pendeant à voluntatis cōtinuatione, quia quā-
tumuis aliquis iniuste consensum reuocet, nihilo-
minus obligatus erit conditione eueniente. At ve-
rò matrimonium eueniente conditione perfici
non potest, si consensus revocatus fuerat, siue sim-
pliciter & omni modo, siue ex parte, ita videlicet
ut si posterioris matrimonij conditio prius eue-
niat, velit illud rectum ac firmum esse, non ob-
stante promissione priore. Etsi enim hoc iniquum
est, tamen validum, quandoquidem matrimoniū
purè contractum vel euentu conditionis purifica-
tum præiudicat primo matrimonio, cuius condi-
tio adhuc pendet. NB. si conditiones vtriusque
matrimonij simul eueniant, neutrum validum e-
rit, quia incertitudo vitiat matrimonium c. literis
2. de sponsalibus.

Matrimonium contractum sub conditione
quæ eius substantiæ, vel substantiali proprietati
repugnat, ipso iure irritum est V. C. *contra hoc ecū
figenerationem euites, aut si pro quæstu ad alte-
randam te tradas, &c.*

Hhhh § Coroll.

Coroll. 1. Valide contrahitur matrimoniū cum intentione adulterandi, à coniuge sine iusta causa se separandi, item prolis generationem impediendi, sed non validè contrahitur matrimonium, si talia in pactum deducantur, quæ substantiali obligationi status matrimonij directè aduersantur V. C. *Contraho tecum si generatioem erites &c.* ideoque eam elidunt & infirmant.

Quo loco resolvitur quæstio. Nam Calvinistæ qui persuasi ob coniugis adulterium alteri coniugi ius competere matrimonij dissoluendi, contrahant ea ipsa conditione, si vxor V. C. fidem matrimonij violauerit, vt liceat marito in ea repudiata aliam ducere. Verumtamen quia hæc iniqua & impia intentio in pactum matrimonij deducitur, dicendum illud nihilominus validum & indissolubile esse.

Coroll. 2. Valet matrimonium, si quis contrahat cum intentione eo nunquam vtendi, petendo, aut reddendo debitum sicut constat ex iis, quæ dixi.

Non tamen valet matrimonium, si conditio siue pactum adiiciatur, quo ius seu potestas matrimonij impeditur V. C. *Accipio te ea lege, vt in perpetua continentia mecum viuas.* Nam matrimonij substantia, quæ maximè consistit in iure vtendi, & obligatione præstandi corpus coniugi; tale autem ius & obligatio tollitur dictis pactis & conditionibus.

NB. Ius reale, quod per matrimonij contractum acquiritur, aliud non est, quam ius vtendi corpore coniugis ad vsum generationis.

NB. Id

NB. Id commune est contractui, ut apponi non possit in ipso contractu aliquid eius substantiæ repugnans, licet postea apponi possit per modum noui contractus priori ex parte repugnantis. Ita matrimonium licet à principio apponi nequeat conditio, eius substantiæ repugnans; potest tamen postea apponi per nouam mutuam pactio- nem ad tempus vel in perpetuum permanente, interim vinculo matrimonij quoad alia V.C. mu- tuam cohabitationem, prolis educationem, fi- dem seruandam, ut cum alia persona copula car- nalis non habeatur.

NB. Nunquam petere debitum, non est con- tra fidem matrimonij, & bonum prolis, sed obli- gare se ad nunquam petenda, quod proinde fieri non potest.

Conditio adiecta contractui suspendit eius va- 10
lorem, sed non modus adiectus. Exemplum prio- ris est, si alicui fundus legetur sub conditione, si nauis ex India venerit, & non impleta conditio- ne legatarius moriatur, corrui legatum, quoad modum verò adiectum valorem secum habet contractus, etiam antequam modus impleatur, ita ut res legata vel donata sub tali modo ante e- ius impletionem, ad hæredes transmittatur, si ta- men modus tempore debito non impleatur, in- terdum reuocari potest, quod sub tali modo pro- missum est; Quamobrem cauendum est, fore, ut modus impleatur, exemplum: Lego Titio cen- tum, ita tamen ut mihi sepulchrum ædificet. Do- no tibi 100 non tamen baptismum suscipias.

Conditio impossibilis adiecta contractui V.C. 11
Done

Dono tibi equum, si digito cœlum attigeris, statim eum vitiat: admodum impossibilis. Dono tibi equum, ut hæreticus fias, ut cœlum digito tangas, non vitiat, sed habetur pro non adiecto (quia modus dispositionem, cui adicitur, non suspendit, sed validam esse supponit) præterquã si modus repugnet substantiæ contractus V. C. contraho tecum si generationem euites, vel donec inueniam aliam ditioem. Hæ enim verborum formulæ indicant, non conditionem propriè dictam & suspensiuam sed potius modum, quem contrahens post matrimonii contractum obseruari velit. nihilominus tali adiecto modo matrimonium vitari respondit Greg. IX. Ratio est; quod id commune sit omnibus contractibus: quippe dum contrahens inter ipsum contrahendum vult alterum obligari ad quippiam repugnans ipsi substantiæ contractus, satis significat, se non habere voluntatem verè celebrandi talem contractum; sine voluntate autem contractus non efficitur.

Idem etiam habet in professione religionis videlicet matrimonio spirituali V. C. spondeo Deo paupertatem, ita tamen, ut proprium possidere liceat: satis enim tunc apparet, non esse animum verè vouendi.

- 12 In dubio, num conditio impossibilis, sed non repugnans substantiæ matrimonii, V. C. si patrem occidas apposita fuerit tanquam propriè dicta, & suspensiuam conditio: an verò tanquam modus suspensiuus, hoc posterius præsumi debet ob fauorem matrimonii.